

OPIS ORGANIZACJI ORAZ ZADAŃ I ODPOWIEDZIALNOŚCI **JEDNOSTEK WŁAŚCIWYCH W SPRAWACH** **ZANIECZYSZCZEŃ MORZA**

1. PODSTAWY PRAWNE

- 1) ustawa z dn. 21.03.1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (t. j. Dz. U. z 2013 r. poz. 934 z późn. zm.);
- 2) ustawa z dn. 16.03.1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (t. j. Dz. U. z 2015 r. poz. 434 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dn. 18.08.2011 r. o bezpieczeństwie morskim (Dz. U. z 2011 r. Nr 228, poz. 1368 z późn. zm.);
- 4) rozporządzenie Rady Ministrów z dn. 03.12.2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu (Dz. U. z 2015 r. poz. 358);
- 5) rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dn. 22.06.2012 r. w sprawie szczegółowej organizacji Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa (Dz. U. z 2012 r. poz. 733);
- 6) konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 09.04.1992 r. (Dz. U. 2000 r. Nr 28, poz. 346 z późn. zm.)

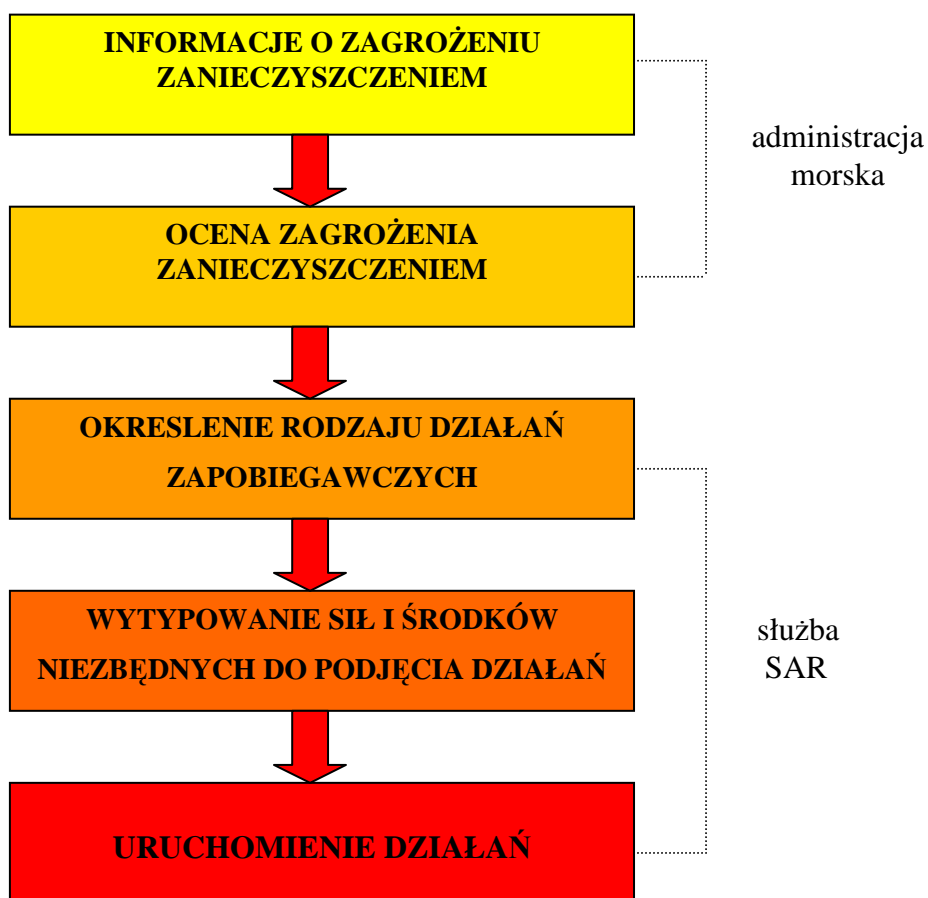
2. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA ZWALCZANIE ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 03.12.2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, w realizacji zadań mających na celu zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu uczestniczą:

- 1) organy administracji morskiej;
- 2) Służba SAR;
- 3) armator i kapitan statku, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza;
- 4) jednostki współdziałające. W przypadku konieczności wynikającej z potrzeb akcji zwalczania zanieczyszczeń, Służba SAR współdziała z jednostkami organizacyjnymi:
 - a) krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego Państwowej Straży Pożarnej;
 - b) Marynarki Wojennej;
 - c) Straży Granicznej;
 - d) Policji;
 - e) Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej;
 - f) innymi – określonymi w Krajowym Planie.

Na poniższym schemacie przedstawiono zasady postępowania administracji morskiej oraz służby SAR w przypadku otrzymania informacji o zagrożeniu zanieczyszczeniem środowiska morskiego.

SCHEMAT POSTĘPOWANIA

3. ZADANIA MORSKIEJ SŁUŻBY POSZUKIWANIA I RATOWNICTWA SAR W ZAKRESIE ZWALCZANIA ZAGROŻEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ NA MORZU

Zgodnie z § 3 ust. 2 rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dn. 22.06.2012 r. w sprawie szczegółowej organizacji Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa, do zakresu odpowiedzialności dyrektora Służby SAR należy, w szczególności:

- 1) utrzymywanie sił i środków Służby SAR w pełnej i ciągłej gotowości do akcji poszukiwawczych i ratowniczych oraz do zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu;
- 2) racjonalna gospodarka środkami finansowymi Służby SAR;
- 3) przygotowanie projektów planów: akcji poszukiwawczych i ratowniczych, zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego i ich aktualizacja;
- 4) przygotowanie regulaminów: organizacyjnego Służby SAR oraz pogotowia Służby SAR, a także nadzór nad ich późniejszymi zmianami;

- 5) zapewnienie współdziałania Służby SAR z krajowymi systemami ratowniczymi, a także z odpowiednimi służbami ratowniczymi innych państw;
- 6) zapewnienie rozwoju i modernizacji Służby SAR oraz realizacji inwestycji z tym związanych;
- 7) inicjowanie prac naukowo-badawczych z zakresu ratownictwa morskiego;
- 8) zapewnienie współpracy Służby SAR z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego i izbami morskimi;
- 9) wykonywanie, w stosunku do pracowników Służby SAR, obowiązków pracodawcy wynikających z przepisów ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.);
- 10) określanie wymagań kwalifikacyjnych i liczby członków ochotniczych drużyn ratowniczych oraz trybu ich przyjmowania do Służby SAR.

4. ZADANIA ORGANÓW ADMINISTRACJI MORSKIEJ W ZAKRESIE ZWALCZANIA ZAGROŻEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ NA MORZU

Zgodnie z ustawą z dn. 21.03.1991 r. o obszarach morskich RP i administracji morskiej, organami administracji morskiej są:

- 1) minister właściwy do spraw gospodarki morskiej - jako naczelny organ administracji morskiej;
- 2) dyrektorzy urzędów morskich - jako terenowe organy administracji morskiej.

Minister Infrastruktury i Rozwoju kieruje działem administracji rządowej - gospodarka morską, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dn. 22.09.2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Infrastruktury i Rozwoju (Dz. U. poz. 1257).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dn. 07.10.1991 r. w sprawie utworzenia urzędów morskich, określenia ich siedzib oraz terytorialnego zakresu działania dyrektorów urzędów morskich (Dz. U. z 1991 r. Nr 98, poz. 438 z późn. zm.), utworzone zostały następujące urzędy morskie oraz ich siedziby:

- 1) Urząd Morski w Gdyni;
- 2) Urząd Morski w Słupsku;
- 3) Urząd Morski w Szczecinie.

Terytorialny zakres działania:

- 1) dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni - obejmuje morskie wody wewnętrzne, morze terytorialne, wyłączną strefę ekonomiczną, morskie porty i przystanie oraz pas techniczny od wschodniej granicy Państwa do południka 17°40'30" długości geograficznej wschodniej,
- 2) dyrektora Urzędu Morskiego w Słupsku - obejmuje morskie wody wewnętrzne, morze terytorialne, wyłączną strefę ekonomiczną, morskie porty i przystanie oraz pas techniczny od południka 17°40'30" długości geograficznej wschodniej do południka 15°23'24" długości geograficznej wschodniej,

- 3) dyrektora Urzędu Morskiego w Szczecinie - obejmuje morskie wody wewnętrzne, morze terytorialne, wyłączną strefę ekonomiczną, morskie porty i przystanie oraz pas techniczny od południka 15°23'24" długości geograficznej wschodniej do zachodniej granicy państwa.

Zgodnie z przepisami ustawy z dn. 16.03.1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, Dyrektor urzędu morskiego, do którego wpłynie meldunek lub sprawozdanie, albo który otrzyma z innego źródła wiadomość o zanieczyszczeniu lub zagrożeniu zanieczyszczeniem polskich obszarów morskich, jest obowiązany:

- 1) dokonać oceny faktycznej sytuacji w celu ustalenia rodzaju i stopnia zanieczyszczenia morza lub zagrożenia zanieczyszczeniem;
- 2) w razie potrzeby zarządzić i podjąć odpowiednie działania;
- 3) niezwłocznie poinformować właściwe organy innych państw stron Konwencji Helsińskiej 1992 o istniejącej sytuacji i podjętej lub zamierzonej akcji, jeżeli rozlew przemieszcza się lub może przemieścić się do obszaru morskiego tych państw.

W przypadku zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem polskiego obszaru morskiego, dyrektor urzędu morskiego może nakazać kapitanowi:

- 1) opuszczenie polskich obszarów morskich przez statek;
- 2) przeholowanie, ratowanie statku lub przeprowadzenie niezbędnych napraw;
- 3) wyładowanie we właściwym miejscu szkodliwych substancji;
- 4) skierowanie statku do miejsca schronienia.

Dyrektor urzędu morskiego, w celu zwalczania zanieczyszczenia na polskich obszarach morskich, może bezpośrednio zwrócić się o pomoc do właściwych organów innych państw stron Konwencji Helsińskiej 1992, przede wszystkim tych, które mogą zostać również dotknięte skutkami zanieczyszczenia. Dyrektor urzędu morskiego, wezwany do udzielenia pomocy przez organ innego państwa strony Konwencji Helsińskiej 1992, ma obowiązek podjąć starania w celu udzielenia takiej pomocy. W ww. przypadkach, dyrektor urzędu morskiego powiadamia Komisję Helsińską o podjętych działaniach.

Dyrektor urzędu morskiego, który otrzyma wiadomość o zanieczyszczeniu na obszarze Morza Bałtyckiego, mogącym stanowić poważną groźbę dla środowiska tego obszaru lub związanych z tym interesów jakiegokolwiek państwa strony Konwencji Helsińskiej 1992, po sprawdzeniu, przekazuje niezwłocznie wszystkie odpowiednie informacje właściwym organom państwa, które może być zagrożone skutkiem zanieczyszczenia, łącznie z informacją o zamierzonych lub podjętych działaniach, a w odniesieniu do wypadku dotyczącego statku, przekazuje te informacje również właściwemu organowi państwa przynależności statku. Przesyłanie, do właściwych organów zainteresowanych państw stron Konwencji Helsińskiej 1992, informacji, o których mowa powyżej, ponawia się do czasu uzyskania zawiadomienia o podjętych przez te państwa działaniach. Jeżeli rozmiar zanieczyszczenia to uzasadnia, dyrektor urzędu morskiego przekazuje ww. informacje, Międzynarodowej Organizacji Morskiej.

Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej może wydać decyzję o zastosowaniu na polskich obszarach morskich, w stosunku do statków o polskiej przynależności, niezbędnych środków, łącznie z zatopieniem lub zniszczeniem statku, w celu zapobieżenia, ograniczenia lub usunięcia poważnego i bezpośredniego niebezpieczeństwa grożącego polskim wybrzeżom lub związanym z nimi interesom, powstałego na skutek zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem morza. W sytuacji, o której mowa powyżej, do obcych statków znajdujących się na polskich obszarach morskich stosuje się odpowiednio postanowienia Międzynarodowej konwencji dotyczącej interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia olejami, sporządzonej w Brukseli dnia 29 listopada 1969 r. (Dz. U. z 1976 r. Nr 35, poz. 207), oraz uzupełniającego ją Protokołu dotyczącego interwencji na morzu pełnym w razie zanieczyszczenia morza substancjami innymi niż olej, sporządzonego w Londynie dnia 2 listopada 1973 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 24, poz. 116).

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 03.12.2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, Dyrektor właściwego terytorialnie urzędu morskiego sprawuje nadzór nad działaniami mającymi na celu zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń morza prowadzonymi przez kapitana i armatora statku, który spowodował zagrożenie lub zanieczyszczenie morza.

Biorąc pod uwagę rodzaj i stopień zagrożenia lub zanieczyszczenia oraz sposób wykonywania przez kapitana i armatora ww. działań, dyrektor urzędu morskiego może polecić prowadzenie tych działań Służbie SAR lub innej wyspecjalizowanej jednostce organizacyjnej.

W przypadku, gdy z rodzaju i stopnia zagrożenia środowiska morskiego albo przebiegu działań zmierzających do zwalczania zanieczyszczenia morza wynika możliwość zanieczyszczenia brzegu morskiego lub zagrożenia życia lub zdrowia ludności w rejonie nadmorskim, dyrektor urzędu morskiego jest obowiązany powiadomić o tym niezwłocznie właściwego wojewodę oraz wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska w celu podjęcia przez nich odpowiednich działań zapobiegawczych na lądzie.

Zwalczanie zanieczyszczeń na polskich obszarach morskich wykonuje się metodami mechanicznymi. Dyrektor właściwego urzędu morskiego może udzielić zgody na zastosowanie do zwalczania zanieczyszczeń innych metod niż mechaniczne. Zgody udziela się na wniosek kierownika akcji.

Na obszarze portu inicjatorem i koordynatorem akcji zwalczania zanieczyszczeń prowadzonej przez wyspecjalizowane jednostki organizacyjne jest kapitan portu, a w porcie wojennym – komendant portu, działający w sposób określony odpowiednio przez dyrektora właściwego urzędu morskiego albo Dowódcę Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych. Działania mające na celu zwalczanie zagrożeń i zanieczyszczeń na obszarach portowych podejmują podmioty zarządzające portem przy wykorzystaniu wyspecjalizowanych jednostek organizacyjnych.

5. KRAJOWY PLAN ZWALCZANIA ZAGROŻEŃ I ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA MORSKIEGO

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 03.12.2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, działania zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń wykonuje się zgodnie z Krajowym Planem. Za przygotowanie oraz bieżącą aktualizację Krajowego Planu odpowiada dyrektor Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa – Służby SAR.

Krajowy Plan zatwierdza minister właściwy do spraw gospodarki morskiej.

Krajowy Plan podlega uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska oraz z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych – w części dotyczącej jednostek Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej i Policji, oraz z Ministrem Obrony Narodowej – w części dotyczącej Marynarki Wojennej. Projekt Krajowego Planu podlega zaopiniowaniu przez Radę SAR działającą przy ministrze właściwym do spraw gospodarki morskiej.

Aktualny Krajowy Plan Zwalczania Zagrożeń i Zanieczyszczeń Środowiska Morskiego, został zatwierdzony przez Ministra Transportu i Budownictwa w dniu 08.02.2006 r.

Celem Krajowego Planu jest umożliwienie szybkiej i skutecznej akcji ratowniczej w przypadku incydentu, który zagraża lub może zagrazić środowisku morskemu w polskim obszarze odpowiedzialności lub też w inny sposób zagraża interesom Rzeczypospolitej Polskiej.

W przypadku każdego incydentu morskiego podstawowym zadaniem państwa jest ratowanie życia ludzkiego na morzu, kolejnym jest ochrona zdrowia oraz środowiska morza i przylegającego doń lądu. W Rzeczypospolitej Polskiej funkcjonuje szereg instytucji i organizacji, które statutowo, lecz w różny sposób, realizują podstawowe zadania państwa. Zadaniem Krajowego Planu jest określenie odpowiedzialności oraz podział zadań w przypadku zdarzenia, którego skutki powodują lub mogą powodować zagrożenie dla środowiska morza i brzegu morskiego. Plan uwzględnia nadrzędność Planu Akcji Poszukiwawczych i Ratowniczych (Planu SAR). W zakresie ochrony środowiska Krajowy Plan uwzględnia szereg dokumentów - planów przeciwdziałania opracowanych odrębnie przez:

- Organy zarządzające portami;
- Operatorów instalacji przybrzeżnych;
- Morską Służbę Poszukiwania i Ratownictwa – Służbę SAR.

Plany lokalne zawierają szczegółowe informacje na temat reagowania w przypadku zdarzeń zagrażających środowisku, określają zasady wzajemnej współpracy i wraz z Krajowym Planem stanowią podstawę narodowego systemu przeciwdziałania zagrożeniom i zanieczyszczeniom na morzu.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 03.12.2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu, podmioty zarządzające portem, przystanią, terminalem lub stoczną remontową opracowują i na bieżąco aktualizują plany zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń

dla wód portowych. Plany, o których mowa powyżej, wymagają uzgodnienia z dyrektorem Służby SAR oraz właściwym terytorialnie komendantem Państwowej Straży Pożarnej. Uzgodnione plany zatwierdza, w formie decyzji, dyrektor właściwego urzędu morskiego. Zatwierdzone plany stanowią integralną część Krajowego Planu.

Krajowy Plan zawiera:

- 1) określenie sposobów alarmowania i informowania o zdarzeniach powodujących zagrożenia lub zanieczyszczenia środowiska morskiego oraz punktów kontaktowych;
- 2) wykaz i rozmieszczenie sił i środków, które mogą być użyte do akcji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu;
- 3) sposób prowadzenia akcji zwalczania zanieczyszczeń na morzu, z uwzględnieniem specjalnych metod prowadzenia działań na akwenach uznanych za szczególnie wrażliwe na zanieczyszczenia;
- 4) zadania dla jednostek współdziałających ze Służbą SAR w akcjach zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu;
- 5) określenie jednostek współdziałających w zwalczaniu zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu.

Ponadto, Krajowy Plan zawiera szereg praktycznych informacji dotyczących m. in.:

- 1) zachowania się substancji olejowych w wodzie morskiej;
- 2) metod zwalczania zanieczyszczeń olejowych;
- 3) zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń powodowanych rozlewem olejów ciężkich;
- 4) zasad zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń chemicznych;
- 5) analiz ryzyka;
- 6) analiz wrażliwości środowiska na zanieczyszczenia;
- 7) zasad podejmowania interwencji i innych środków ograniczających;
- 8) badań szkód i monitoringu środowiska;
- 9) odpowiedzialności i odszkodowania za zanieczyszczenia;
- 10) zwrotu kosztów udziału w akcji;
- 11) współpracy z mediami;
- 12) wskazówek dotyczących bezpieczeństwa pracy.

BIBLIOGRAFIA:

1. Krajowy Plan Zwalczania Zagrożeń i Zanieczyszczeń Środowiska Morskiego, Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa SAR, Gdynia 2005.
2. <http://www.sar.gov.pl>